RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 49.

Tisdagen den 15 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes till en början af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att kapten *Aaby Ericsson* på grund af halsfluss med feber är f. t. förhindrad närvara vid Riksdagens förhandlingar, intygar
Stockholm den 14 maj 1906.

S. Lindström,
leg. läkare.

Anmäldes och bordlades särskilda utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående kontroll å ångpannor.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial:

n:o 21, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge, samt

n:o 22, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af punkten 1:o) i bevillningsutskottets betänkande n:o 16, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften, dels ock i ämnet väckta motioner,

godkändes de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogos och lades till handlingarna bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

n:o 23, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkterna 2:o) och 3:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 19, angående en inkomstskatt för år 1907 m. m.; och

n:o 24, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 20, i anledning af väckt motion om, bland annat, rätt till afdrag för utskylder vid taxering till bevillning af inkomst af kapital och arbete.

Om statsråds konstitutionella ansvarighet för sina ämbetsåtgärder.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 12 och 14 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion angående ändring af §§ 106 och 107 regeringsformen.

I berörda af herr *von Mentzer* inom Första Kammaren afgifna motion, n:o 40, hade föreslagits, att §§ 106 och 107 regeringsformen måtte erhålla sådan förändrad lydelse, att statsråden blefve konstitutionellt ansvarige för samtliga sina ämbetsåtgärder.

Utskottet hade på angifna skäl hemställt, att herr von Mentzers förevarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Herr von Mentzer: Utskottet har i sitt här föreliggande utlåtande förklarat sig icke kunna annat än afstyrka motionen af två skäl, för det första det, att en så djupt ingripande ändring uti de konstitutionella ansvarsbestämmelserna, som den motionären afser, icke bör företagas med mindre särskildt tvingande skäl föreligga, och för det andra det, att frågan icke varit föremål för en mera noggrann och omsorgsfull utredning.

Hvad det första skälet angår, synes det mig, som om man vid utskottets framställande af detta skäl skulle kunna göra sig den frågan, huruvida utskottet vidblifvit den grundsatsen, som i allmänhet torde vara gällande för utskottet, nämligen att förorda icke endast sådana grundlagsändringar, som äro nödiga, utan äfven sådana, som äro nyttiga och möjliga att genomföra. Här har utskottet förklarat, att för den föreslagna ändringens införande fordrades, icke allenast att den vore nödig, utan äfven att särskildt tvingande skäl skulle föreligga för densamma. Utskottet tyckes emellertid hafva den åsikten, att förslaget åsyftar en djupt ingripande förändring i de konstitutionella ansvarsbestämmelserna, och detta gör utskottet, sedan utskottet förut uttalat den kategoriska satsen, att ansvarigheten för statsrådets ledamöter, hvarom uti ifrågavarande paragrafer förmäles, är grundad uteslutande på granskningen af statsrådsprotokollen och protokollen rörande ministeriella ärenden och kommandomål, i den mån dessa blifvit af konstitutionsutskottet infordrade. Jag vill icke nu upptaga kammarens tid med att granska detta påstående, men jag vill dock fästa kammarens uppmärksamhet på den i motionen omnämnda omständigheten, att en så framstående sakkunnig på området som justitierådet Naumann har förklarat, att vissa åtgärder,

Om statsråds konstitutionella ansvarighet för sina ämbetsåtgärder. (Forts.)

som icke komma in i statsrådsprotokollen, kunna komma att hemfalla under regeringsformens § 107. Jag anser att då utskottet har förklarat, att denna sak är af mycket stor betydelse, det är af vikt, att det också blir i saken ett klart och tydligt stadgande; och då det icke finnes för närvarande, hade det efter min mening varit skäl att upptaga saken närmare än hvad utskottet har gjort. Jag anser den föreslagna ändringen vara nyttig, då den skulle stärka, såsom jag tillåtit mig uttrycka mig i min reservation, statsrådens ställning och allmänhetens förtroende till statsrådsinstitutionen. Emellertid kan det måhända svaras, att här föreligga så mycket mindre särskildt tvingande skäl att vidtaga ändringen, som statsrådets görande och låtande i de ärenden, som här afses — ärenden, i hvilka statsrådets ledamöter hafva beslutanderätt — kunna på annan väg blifva föremål för granskning. Man kan ju sägas få fram saken därigenom, att en enskild riksdagsman upptager den enligt § 57 i riksdagsordningen, eller också därigenom, att den framdrifves interpellationsvägen. Häremot skulle jag vilja svara, att vill man godkänna det skälet, skulle man kanske få anledning att ganska betydligt inskränka hela utskottets granskningsverksamhet.

Vidare säger utskottet, att det andra hindret för bifall till motionen har varit, att »frågan icke varit föremål för en mera noggrann och omsorgsfull utredning». Hvad utskottet egentligen därmed menar är svårt att förstå, då det icke är sagdt hvem som skulle åstadkomma denna noggranna och omsorgsfulla utredning. Skulle det åsyfta motionären, skall jag be att få säga, att jag intager icke den ställning, såsom jag förut sökt antyda, att jag kan anse mig hafva förutsättningar för att kunna åstadkomma en noggrann och omsorgsfull utredning, utan jag har ansett utskottet lämpligast att åstadkomma denna utredning, och utskottet har ingalunda vid det arbetet behöft någon handledning af mig.

Med den syn jag har på denna sak och i min ställning vore det måhända rättast att yrka återremiss, men då vi i dag räkna den 15 maj, anser jag mig icke kunna göra det.

Jag har således intet yrkande att göra.

Herr Blomberg: Då den föregående talaren inskränkte sig till att icke göra något yrkande, skulle jag kunna afstå från att yttra mig. Men då jag erkänner, att det förslag, som af motionären blifvit framställdt, från vissa synpunkter måste betraktas såsom beaktansvärdt, skall jag med några få ord angifva grunden hvarför utskottet icke ansett sig kunna åt detsamma ägna någon större uppmärksamhet.

Jag vill för det första betona, att de bestämmelser om statsrådens ansvarighet, som äro i vår grundlag införda, alldeles uttryckligen äro grundade på granskningen af statsrådsprotokollen. Stadgandena rikta sig på den verksamhet, som utöfvas af statsråden såsom Konungens rådgifvare, på deras genom protokollen angifna rådslag. Detta är den grundtanken, som med utgångspunkt i 105 § regeringsformen genomgår alla öfriga paragrafer rörande ansvarigheten. Om därför sådan ändring med afseende å statsrådens ansvarighet, som

Om statsråds konstitutionella ansvarighet för sina ämbetsåtgärder. (Forts.)

motionären afser, skulle anses nödig, hvilket jag ingalunda erkänner, så måste följden blifva, att hela ansvarighetsinstitutet måste göras till föremål för pröfning och granskning. En så omfattande utredning har utskottet icke kunnat finna någon anledning att företaga på grund af denna motion, och någon halfmesyr i den riktning, som motionären föreslagit, har utskottet alls icke kunnat förorda. En dylik ändring, som skulle innebära en afvikelse från de ledande grundtankarna i våra stadganden om statsrådens ansvarighet, måste anses fullkomligt omöjlig att i och för sig genomföra. Detta är helt visst tillräckligt skäl för utskottets afstyrkande framställning.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Angående disposition af en utarrenderad del af Halmstads slottsjord.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 12 och 14 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 146, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af den för statsverkets räkning utarrenderade delen af kronolägenheten Halmstads slottsjord.

I en till Riksdagen den 30 sistlidna mars aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 104) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva,

dels att den för statsverkets räkning utarrenderade delen af kronolägenheten Halmstads slottsjord — med undantag af dels den å en af förste landtmätaren A. Lekander år 1890 upprättad karta öfver lägenheten med litt. E angifna mark jämte det därintill liggande, å samma karta med blå streckning begränsade område, dels ock den söder om sistnämnda område befintliga delen af den å kartan med d 1 utmärkta ägofigur, som icke erfordrades för anläggande af gata och lastkaj — måtte till staden Halmstad försäljas mot köpeskilling, ej understigande 114,419 kronor 95 öre, som skulle på stadens bekostnad bestämmas i den ordning, som vore föreskrifven i kungl. förordningen i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866, samt under villkor i öfrigt,

att lägenheten måtte af staden tillträdas den 14 mars 1907, då köpeskillingen skulle erläggas och af staden till landtränteriet i länet inbetalas,

att innehafvarna af samtliga de uti arrendekontraktet emellan kronan och staden upptagna lägenheter med undantag af de två lägenheter, hvilka betecknades med n:o 1 och n:is 142—143, berättigas att bibehålla sina byggnader jämte till dem hörande jordområden, enhvar lägenhetsinnehafvare under hans och hans hustrus lifstid, mot skyldighet för dem att hvar för sig till staden inom januari månad hvarje år erlägga den för lägenheten nu utgående arrendeafgift samt med villkor att dels icke å lägenheten uppföra nybygg-

Angående disposition af en utarrenderad del af Halmstads slottsjord. (Forts.)

nad, dels ock till staden utan ersättning, men emot motsvarande afdrag å arrendeafgiften, afstå hvad af den obebyggda delen af lägenheten möjligen kunde behöfva tagas i anspråk för utläggande af gata enligt fastställd stadsplan eller framdragande af aflopps- och andra ledningar, samt

att, därest Hallands läns landsting sist inom tre månader efter afslutandet af landstingets näst härefter infallande ordinarie sammanträde därom hos staden framställde yrkande, staden skulle vara skyldig att till länets lasarett afstå det å ett af lasarettsdirektionen företedt utdrag af Lekanders karta med blått utmärkta område om 19 ar 40 kvadratmeter af ägofiguren d 2, mot det att landstinget för området till staden erlade enahanda köpeskilling, som staden enligt expropriationsnämndens beslut skulle till kronan erlägga för detsamma; skolande dock, om staden så påfordrade, landstinget, därest det ville begagna sig af lösningsrätten, vara skyldigt att till sig lösa jämväl återstoden af den å Lekanders karta med d 2 betecknade ägofigur;

dels att å fångvårdsstyrelsen måtte öfverlåtas dispositionsrätten till ofvannämnda å Lekanders karta med d 1 angifna ägofigur med undantag af den del däraf, som erfordrades för anläggande af gata och lastkaj;

dels ock att köpeskillingen för ifrågavarande kronolägenhet måtte tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens ämbetsverk i hufvudstaden och för sådant ändamål till statskontoret inlevereras.

Utskottet hade af anförda grunder hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Nordenfalk: Kammarens ledamöter torde finna, att hufvudfrågan här icke är, om staden Halmstad skall få köpa denna jord, hvarom under ett tiotal år så mycket skrifvits, utan att hufvudfrågan är: hvad skall kronan göra med densamma? Det är en lågt liggande vattensjuk mark, som hvilar till mästa delen på flygsand. På en sida har under tidernas lopp utmed staden alldeles olagligt byggts små träbyggnader. Jorden begagnas endast till en del till landtbruk, och en annan del ligger — jag ber om ursäkt för uttrycket — för fäfot.

Det har under sakens mångåriga behandling framkastats förslaget att kronan själf skulle låta dränera marken, utlägga den i tomter samt sälja dessa. Jag tror att detta ur ekonomisk synpunkt vore ganska fördelaktigt, men det har hittills mött motstånd. Man har tyckt, att kronan skulle icke »jobba med tomter.» För min del kan jag verkligen icke finna det vara orimligt eller olämpligt, att kronan gjorde på antydt sätt. Är det emellertid nu så, att kronan icke vill taga denna jord om hand själf, då måste den upplåtas åt andra, som äro villiga att tillgodogöra sig marken, som för att blifva bebyggbar fordrar fullständig dränering till icke obetydlig kostnad. Nu säger dock utskottet nej äfven till detta förslag, och då återstår blott att låta marken ligga sådan den är. Men detta är dock den sämsta af alla utvägar. Jag skulle önska, att statsutskottets samtliga ledamöter

Angående disposition af en utarrenderad del af Halmstads slottsjord. (Forts.)

komme i tillfälle kasta en blick på området i fråga; de skulle då säkerligen medgifva, att det är omöjligt att låta det ligga såsom det är.

Statsutskottet har utsatt det föreslagna priset för lågt, men själf tillintetgjort verkan af ett dylikt påstående genom påpekande af det förhållande att, enligt Kungl. Maj:ts förslag, den uppgifna summan blott är ett minimipris, under det att det pris som skulle erläggas, skall bestämmas på enahanda sätt som gäller om expropriation. För öfrigt är det ganska svårt att uppgifva det verkliga värdet af denna egendom, emedan ett spekulationsvärde ingår däruti. Priset är nämligen enligt min tanke intimt beroende af åsikten om staden Halmstads framtid; kommer den att gå framåt i handel, industri och sjöfart, och kan den hålla skatterna nere, då talrika inflyttningar ske, så kommer denna jord att hafva stort värde. Skulle Halmstad åter — enligt hvad jag antager — stanna i växten eller sacka baklänges, såsom det nog händer någon gång med landsortsstäder, kan det erbjudna priset enligt min tanke anses ganska högt.

Hvad det andra af utskottets skäl beträffar, nämligen att området möjligtvis kan behöfvas såsom bytesmedel vid en utvidgning af järnvägsstationen, som ligger på en annan sida af staden, så är förhållandet det, att det ännu icke är någon fråga om stationons utvidgning och det är väl ej rimligt att för möjligt behof i framtiden af några tunnland låta hela denna sträcka ligga och vänta.

Alltså är i min tanke först att taga i betraktande, om ej kronan skall tillgodogöra sig denna jord för egen räkning, och först om kronan detta ej vill, öfverlemna åt andra att mot ersättning draga försorg om dess sättande i det skick, hvarför den är lämplig; och jag skulle i enlighet med denna åsigt yrka återremiss, om möjlighet funnes att vinna majoritet för detta yrkande, men uppenbarligen är denna möjlighet icke nu i riksdagens sena timme att räkna med. Jag skall därför, herr grefve och talman, icke framställa något yrkande, likväl med uttalande här, i närvaro af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, af den förhoppningen att, när Riksdagens skrifvelse om afslag å Kungl. Maj:ts proposition inkommer, denna fråga om slottsjordens användande icke må anses vara begrafven, utan att regeringen behagade taga den under förnyadt öfvervägande och därvid tillse, huruvida icke den af mig nu antydda vägen för dess tillgodogörande förtjenar afseende.

Herr Wijk, Ivar: Af föregående talares anförande skulle man möjligen kunna få den uppfattningen, att statsutskottet ej velat tillstyrka Halmstads stads förvärfvande af denna mark, men så har icke varit förhållandet. När ärendet inkom till statsutskottet, var försäljning tillstyrkt af hela afdelningen, men inom utskottet gjorde sig den föreställning gällande, att möjligen statens järnvägar kunde behöfva denna mark antingen till direkt användning eller för att därmed tillbyta sig annan lämpligare belägen. Då man förfrågade sig hos järnvägsstyrelsen under hand, gick svaret i den riktning, att man för närvarande icke kunde gifva något yttrande om mark vore behöflig eller icke, och vid sådant förhållande ansåg sig statsutskottet

icke kunna tillstyrka en försäljning. Jag håller dock för gifvet, att, om frågan kommer tillbaka nästa år med utredning från järnvägsstyrelsen, statsutskottet kommer att på ett eller annat vis tillstyrka försäljningen, samt att Riksdagens beslut antagligen kommer att gå i samma riktning.

Angående dispositon af en utarrenderad del af Halmstads slottsjord. (Forts.)

Herr Nordenfalk: Det är en fullständig missuppfattning af den siste talaren, då han yttrade, att jag skulle hafva antydt, att utskottet varit afvogt stämdt mot staden Halmstad; en sådan tanke har jag aldrig haft, än mindre kunnat uttala den, desto mindre som jag ju själf icke yrkat på, att försäljningen skulle komma till stånd med mindre än att det allmänna icke ville eller kunde taga sig saken an.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: I så måtto vill jag instämma med den siste talaren, att något bör göras, och jag vill naturligtvis erkänna, att det ligger i statens intresse, att enskilda samhällen på ett förståndigt sätt kunna i sig inkorporera de områden, de behöfva för sin utvidgning för dränering och dylikt; men när en stad behöfver ett sådant område, bör den köpeskilling, som erbjudes därför, stå i något så när riktigt förhållande till hvad området kan vara värdt. När den förste talaren i sin beskrifning framdrog det olämpliga läget af nu ifrågavarande mark, kunde jag icke underlåta att framtaga den karta öfver området, som blifvit utskottet tillställd, af hvilken man ser, huru området är beläget och finner, att denna värdering, som ligger till grund för stadens anbud och gäller ett oupptaget område, hvilket ligger intill bebyggda tomter, utgår från ett pris af omkring 250 kronor för tunnlandet, ett pris, som i jordbrukshänseende möjligen kunde vara skäligt, men i detta fall icke är lämpligt eller med statens intresse förenligt. Man kan visserligen tänka sig andra utvägar för områdets utnyttjande, såsom att till exempel staten själf använder platsen eller låter indela den och försälja tomtområden, om icke uppgörelse kan träffas med staden Halmstad om öfvertagande af det hela. Ändring i förhållandet äro vi som sagdt gärna med om, men det har synts utskottet, att staten bör hafva någon skälig valuta för denna egendom, som, ifall det nu gjorda anbudet skulle godkännas, rent af skulle vrakas bort. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i det föreliggande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 12 och 14 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 147, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afsöndring af ett till kronolägenheten Halmstads slottsjord hörande område, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 12 och 14 i denna månad bordlagda memorial n:o 12, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid å nyo skedd föredragning af lagutskottets den 12 och 14 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 11 och 12 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 144, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt aflidne lokomotivmästaren Carl Gustaf Nordströms änka,

n:o 145, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ökad bredd af svängbrospannen å järnvägsbron öfver Göta älf på statsbanan genom Bohuslän,

n:o 148, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter skräddaren Frans Gustaf Oscar Petersson,

n:o 149, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pensioner till arbetare vid statens järnvägsbyggnader,

n:o 150, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till bestridande af kostnaderna för finansdepartementets bankbyrå,

n:o 151, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till understöd åt lapparna i Juckasjärvi socken, samt

n:o 152, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till elfte internationella antialkoholkongressen i Stoockholm år 1907,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 11 och 12 i denna månad bordlagda åtlåtande, n:o 10, i anledning af ifrågasatt inskränkning af de ordinarie häradshöfdingarnas tjänstledighet samt skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande.

I anledning af en inom Andra Kammaren af herr *E. G. H. Åkerlund* väckt motion, n:o 62, hade Andra Kammaren för sin del beslutit, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, »det Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning taga i öfvervägande, *dels* huruvida icke den tjänstledighet, som de ordinarie

häradshöfdingarne utan åberopande af laga förfall åtnjuta, må kunna inskränkas, särskildt då fråga är om förrättande af lagtima ting eller tingssammanträde, *dels ock* huruvida icke fordran på praktisk utbildning i domarekallet såsom villkor för erhållande af häradshöfdingeförordnande må kunna i någon mån skärpas.»

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

Sedan detta beslut delgifvits Första Kammaren och denna kammare hänvisat ärendet till behandling af sitt tillfälliga utskott n:o 2, hade utskottet i föreliggande utlåtande hemställt, att Första Kammaren behagade biträda det af Andra Kammaren fattade beslut.

Herr Rudebeck: Vid den mängd stora frågor, som nu föreligga, kan det naturligtvis lätt tänkas, att denna fråga, som för mången förefaller äga mindre betydelse, undgår uppmärksamheten, men då den enligt mitt förmenande är högst betydelsefull och viktig, kan jag icke underlåta att yttra några ord i densamma.

Det är icke min mening, det vill jag till en början tillkännagifva, att motsätta mig utskottets förslag om aflåtande af en skrifvelse, men jag vill fästa uppmärksamheten på några särskilda förhållanden, som icke så tydligt beröras vare sig i motionen eller i utskottets utlåtande. Frågan är ju högst viktig, den rör nämligen rättsskipningens ordnande på tillfredsställande sätt vid våra underdomstolar på landet, men här tillkommer ett annat lika viktigt förhållande, nämligen ordnandet af utbildningen för de unga jurister, hvilka skola danas till landtdomarekallet. Det har anmärkts af motionären liksom äfven af utskottet framhållits, att vissa olägenheter äro förenade med dessa vikariat för landtdomare, och att sådana olägenheter ofta förekomma vill jag icke förneka. Jag vill då fästa uppmärksamheten därpå, att dessa olägenheter i senare tid ännu mer framträdt, därigenom att numera inom hofrätterna gör sig den önskan gällande att så rättvist som möjligt fördela meriterna på de unga extra ordinarie domarne. Detta har vållat ett ofantligt ökadt ombyte på vikarier mot förr. Då fick i regel domarens ständiga biträde förordnandet vid hvarje ledighet, men numera icke, såvida han ej har någon längre tids utbildning; i annat fall förordnas han endast för mycket kort tid, i allmänhet icke mer än under högst ett par månader under ett år. Om således den ordinarie domaren till följd af sjukdom eller offentligt uppdrag begär ledighet på längre tid, kan hans ständiga biträde icke påräkna förordnande, utan det gifves alltid någon äldre mer meriterad vice häradshöfding eller notarie, men då händer understundom, att icke ens denne får utöfva vikariatet under hela tiden, utan det delas upp på tvänne. Det har inträffat, då en domare till följd af offentligt uppdrag eller eljest haft längre tjänstledighet under vintern och våren, att hans tjänst uppehållits af två vikarier. Så inträder han själf i tjänstgöring och om han sedermera i följd af samma offentliga uppdrag nödgas åter begära ledighet under hösten, kommer en tredje vikarie, hvarförutom under sommaren domarens ständiga biträde äfven haft förordnande, och på så sätt hafva fem domare i samma domsaga fungerat under samma år. Att detta icke är en tillfredsställande ordning, är alldeles klart, och vid mer än ett tillfälle

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

har jag såväl under den tid, jag varit landtdomare, som äfven sedermera af allmogemän erfarit mycket tydligt uttalade klagomål öfver sådana missförhållanden; och att det är ett missförhållande är ju alldeles uppenbart. Detta ständiga ombyte af vikarier, af hvilka kanske icke en enda mer än det stadigvarande biträdet förut varit i domsagan, gör att de äro fullkomligt främmande för förhållandena i domsagan. Litet hvar inser väl, att det är af allra största betydelse och vikt samt till särskild styrka i domarekallet att vara så förtrogen som möjligt med förhållandena på orten. Gifvet är därför att, om domarens ständiga biträden kunna erhålla förordnande, detta är en afsevärd fördel i flera hänseenden, ty de känna förhållandena på orten och äfven personer och målens natur. De andra vikarier, som komma den ene efter den andre, äro ofta för den ordinarie domaren alldeles obekanta och mellan honom och dem finnes icke det minsta samförstånd, om jag så får uttrycka mig — jag menar här ej något personligt ofördelaktigt — i afseende å ortens angelägenheter, icke heller i afseende å målen. Det är således ganska naturligt, att häraf en mycket olika behandling skall komma att egnas dessa. Dessa extra domare, som komma för mycket kort tid, kanske blott för ett par månader, för att icke mer återkomma till den domsagan, äro naturligen fullkomligt främmande för dess förhållanden, få så nästa förordnande i en domsaga i en annan provins, dit de komma lika främmande och fara därifrån ännu icke förtrogna med dess förhållanden och förflyttas så ytterligare från den ena domsagan till den andra. Detta är ju icke tillfredsställande. Jag vill härmed icke säga, att jag anser en återgång till det gamla systemet lämplig, därvid i regel den ordinarie domarens biträde, om än jämförelsevis ung, erhöll vid hvarje ledighet förordnande äfven för längre tid; det skulle naturligtvis vara till men för de i utbildning likstälda eller mer meriterade, som icke kunnat få plats hos domare, där samma gynsamma omständigheter göra sig gällande. Men jag tror i alla fall, att det är alldeles nödvändigt att icke alltför minutiöst söka fördela meriterna på en hvar af de unga extraordinarierna, så att det sker på bekostnad utaf hvad en god rättsskipning inom domsagan kräfver.

När man nu vidare här talar om att öka utbildningstiden för dessa unga jurister, så är detta en mycket viktig och allvarsam fråga. Jag vill icke förneka, att det behöfs en ökad utbildning, men jag vill å andra sidan fästa uppmärksamheten på, att det torde blifva mycket svårt att afgöra, hvilken tid som därvidlag är den rätta. Hofrätterna ha nu i allmänhet fordrat $1^1/_2$ à 2 år såsom den tid, under hvilken de unga ämnessvennerna skola tjänstgöra hos en ordinarie domare. Denna tid är nog fullt tillräcklig för *många,* men man vet, huruledes här som öfverallt annorstädes olika anlag göra sig gällande. För den ene är $1^1/_2$ års tjänstgöring hos en landtdomare en fullt tillräcklig tid för att utbilda honom, för den andre däremot blir utbildningen aldrig färdig, om han också håller på därmed aldrig så länge. Den nu ofta upprepade klagan, att unga domare ej äro fullt vuxna sin uppgift, förekom mindre ofta förr i följd af det mera intima förhållande, som då rådde mellan häradshöfdingarna

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

och deras biträden. Dessa biträden voro då i de flesta fall räknade såsom tillhörande häradshöfdingens familj, och han var i beröring med dem icke blott under arbetet och då han bedömde detta, utan vid sidan af arbetet resonerade han med de unga och förde dem in uti förhållandena och på det sättet blefvo de utbildade hvarjämte han då närmare bedömde deras anlag och förmåga. En sådan utbildning förekommer tyvärr numera icke på långt när så ofta. I de flesta fall bo nu de unga juristerna icke hos domaren, utan de äro anställda vid hans kansli ungefär såsom en extraordinarie tjänsteman vid ett embetsverk i stad, och någon närmare beröring mellan häradshöfdingen och hans biträden förekommer icke. Detta gör, att häradshöfdingen många gånger knappt kan veta, huruvida den, som han vill föreslå till ett första förordnande, verkligen i alla hänseende är detsamma fullt vuxen.

Om man nu emellertid vill utsträcka tiden för de unga juristernas utbildning, måste man äfven tänka på en omständighet, den nämligen, att man icke genom att göra utbildningstiden för dessa alltför lång och dyrbar skrämmer bort mången dugande förmåga. Ty om han efter afslutad studiekurs skall gå flera år såsom extra ordinarie hos en landdomare och han först därefter erhåller ett mindre förordnande — något förordnande för längre tid kan han icke påräkna, då de äldre mera meriterade gå naturligtvis före honom — åtgår så lång tid, innan han kan vinna en fast anställning, att här fordras både ett ofantligt stort intresse och dessutom en icke så ringa ekonomisk bärkraft. Jag har hört sägas att i våra grannländer, särskildt i Danmark, skall denna utbildning vara ordnad på ett mera tillfredsställande sätt.

Hvad jag velat säga uti denna sak är, att när man tager densamma under öfvervägande, bör man också vara betänkt på att, om man ytterligare skärper anspråken på våra unga juristers utbildning genom att i betydligare mån öka tiden därför, bör det också vara statens skyldighet att på något sätt bereda dem en fastare ställning. Ty det lärer väl icke kunna förnekas, att, fastän de äro domarens biträden, tjäna de dock staten i sin verksamhet redan från början och det lika mycket och lika viktigt som många med ordinarie beställning. Det är således denna synpunkt, som jag velat framhålla och som jag anser böra beaktas. Jag tilltror mig icke att kunna gifva något förslag i den vägen, men jag anser frågan vara så ytterst viktig och allvarsam, att jag icke velat låta utskottets utlåtande passera utan att yttra mina tankar i ämnet.

Jag har emellertid icke något yrkande att framställa.

Herr Wieselgren: Jag kan nära nog uti allt ansluta mig till hvad den föregående ärade talaren yttrade, och jag vill likasom han betona, att denna fråga, som kanske vid första påseendet förefaller mycket liten och obetydlig, dock långt ifrån är det. Denna fråga är tvärtom en utaf de mest betydelsefulla, som Riksdagen kan få sig förelagd, och det är blott att undra öfver att det dröjt så länge, innan den blifvit dragen under Riksdagens pröfning. Det gäller ju ingenting mer eller mindre än att sörja för vår domare-

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

kårs rekrytering, och hvilken fråga kan väl vara angelägnare än att på ett godt och tillfredsställande sätt ordna denna rekrytering? Om det tillåtes mig att till utskottsbetänkandet göra några marginalanmärkningar, skulle jag vilja börja med att ur motiveringen anföra följande: »Däremot vore det enligt utskottets förmenande önskvärdt, om häradsrätterna kunde befrias från att tjänstgöra som öfningsfält för det ej ringa antal unga jurister, som nu under någon tid innehafva anställning såsom biträden hos häradshöfding, men sedermera ej ägna sig åt domarekallet, utan i stället blifva tjänstemän inom landsstaten eller andra grenar af administrationen, advokater, bankmän eller dylikt.»

Nåväl, mina herrar, vi få väl ändå alltid komma ihåg att beträffande dessa unga män, som nu användas uti de ifrågavarande biträdesbefattningarna hos våra landtdomare, med häradsrätterna såsom »öfningsfält», för att använda utskottets uttryck, det ju dock är en god och för samhället nyttig sak, att de unga juristerna förvärfva sig den erfarenhet och utbildning, som på detta »öfningsfält» kunna vinnas. Och för öfrigt få vi väl bemärka, att de icke göra detta för sitt nöjes skull, utan att det finnes allvarliga motiver därför, hvilket dock utskottet synes mig hafva i någon mån förbisett. Ty så länge det förekommer inom administrationen, att man såsom sker vid flera centrala ämbetsverk i hufvudstaden, vid Konungens kansli och annorstädes, fordrar såsom villkor för dessa unga mäns intagande i vederbörande ämbetsverk, att de skola hafva undergått denna utbildningskurs hos landtdomare, är det ju alldeles klart och uppenbart, att de unga juristerna få foga sig härefter. Det är ett kraf, som icke ligger i deras makt att undgå, de *måste* inrätta sig därefter, om också med betydliga uppoffringar af tid och penningar.

Om man således vill åstadkomma någon ändring i detta stycke, synes det mig, som om det första man borde tillse vore, att dessa kraf från vederbörande administrations sida upphäfdes, att detta förfarande icke vidare tillätes, utan att samma rätt, som en akademisk examen har att bereda tillträde till andra ämbetsverk, också blefve gällande för dessa. Nu torde det emellertid från administrationens sida mot en dylik framställning med mycket fog komma att invändas: »då nedsätta vi också kompetensen hos dem, åt hvilka vi skola öfverlämna att utföra våra administrativa uppgifter, sedan de, hvilka nu sitta vid de olika beställningarna, en gång från dem hafva afgått. Det kommer ovillkorligen att verka nedsättande på den administrativa arbetsdugligheten och detta i en tid, när villkoren eller krafven på detta område äro större än kanske någonsin tillförene». Utskottet tänker sig då att med hänsyn härtill i stället åstadkomma en ändring i det anmärkta missförhållandet med de så kallade »öfningsfälten» därigenom, att en längre tids tingstjänstgöring skulle fordras såsom villkor för erhållande af landtdomareförordnande; men utskottet har icke väl gifvit uttryck åt den tanken, förrän samvetet slår utskottet och framtvingar följande ord: »Mot ett utsträckande af tiden för den förberedande praktiska tjänstgöringen talar emellertid de unga juristernas berättigade fordran att ej alltför länge nödgas ägna sig åt ett osjälfständigt och ofta oaflönadt arbete». Jag tror, att utskot-

tet kunnat med godt samvete skrifva »*oftast* oaflönadt». Ja, mina herrar, det där är ju en ganska allvarlig sak. Men i stället för att nu göra något uttalande emot det »utsvettningssystem», som staten på alltför många håll anlitar gentemot de unga ämnessvenner, som dock äro för dess arbetens ombesörjande på olika håll alldeles oundgängliga, tröstar sig utskottet med att kursivera ordet *någon* i följande punkt: »*Någon* förlängning af samma tjänstgöring torde dock kunna genomföras, utan att detta intresse i svårare mån kränkes». Således, *deras rätt kränkes*, det medgifver utskottet; men denna kränkning sker ej »i svårare mån» och därmed skulle nu allt vara väl beställdt. Jag kan icke vara med om att godkänna ett sådant uttalande, och jag kan icke anse det vara tillständigt af staten att göra sådana anordningar, hvarigenom dessa unga juristers rätt *i ens den ringaste mån* kränkes.

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

Det förefaller mig, som om vi alla borde erkänna, att deras rätt kränkes därigenom, att man af dem fordrar ett flitigt men *oaflönadt* arbete. Om vi erkänna detta, böra vi ju också kasta oss in på en annan väg och icke fortsätta på denna, som redan alltför länge varit till skam för staten; statens, den rikaste husbondens, sätt att behandla dessa sina ämnessvenner och tjänare är i sanning i våra dagar oförsvarligt. Det har ock flera gånger förut varit tal om att ordna hithörande förhållanden på ett annat och bättre sätt; den föregående talaren berörde äfven detta. Det är nu så, att sedan staten indragit häradshöfdingeboställena, hafva häradshöfdingarna blifvit tvungna eller ock ansett med sin fördel förenligt att inflytta till städerna, där det i följd af de dyrbarare lefnadskostnaderna varit för dem mycket svårt att af sina inkomster afstå så mycket, som vid löneregleringens uppgörande beräknades komma på biträdenas lott. Därför har det också utvecklat sig så, som den föregående talaren omnämde, att våra landtdomare numera hafva ett kansli, där dessa unga män gå likasom tjänstmän uti ett ämbetsverk och gratis förrätta allt sitt arbete. Någon aflöning förekommer sällan, de få skuldsätta sig och för resten söka sin utkomst så godt de förmå, men för det arbete, som de i själfva verket göra för staten och i dess tjänst samt för dess intressen, åtnjuta de icke ett öre. Det kan dock ej vara riktigt af staten, ej heller staten värdigt att så gå till väga; utan synes det mig som om det varit väl på sin plats, om utskottet åtminstone påmint om det gamla förslaget att anordna verkliga häradskanslier med fasta arfvoden för de biträden, som vid dessa kanslier anställas.

Jag har intet bifallsyrkande att göra; men jag ser dock med mycken tillfredsställelse, att frågan blifver lagd under regeringens ögon. Och jag vill uttala den förhoppning, att detta måtte föranleda till en snar och en god lösning af densamma — den är i hög grad värd att beaktas.

Friherre Palmstierna: Det är ju egentligen tvenne olika faktorer, om hvilka här är fråga, den ena är häradshöfdingarna, och den andra deras biträden. Hvad nu de förras ytterst viktiga tjänstgöring beträffar, tror jag mig kunna säga, att denna relativt till öfriga

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

tjänstemäns ganska länge varit i viss mån patriarkalisk. Häradshöfdingarna ha haft sina biträden ofta nog uti sina hem, någon aflöning till dessa har i allmänhet ej kommit i fråga, men i stället taga häradshöfdingarna alltemellanåt ledigt för att deras biträden skola få meriter, och på det sättet skötes tjänsten. Detta har väl knappast haft någon motsvarighet inom någon annan del af ämbetsmannavärlden, och att häradshöfdingarna efter den gjorda utredningen skulle hafva fyra månaders årlig tjänstledighet i allmänhet taget står väl ej heller riktigt väl till pass med att öfriga tjänstemän, lika svårt och lika strängt betungade af arbete som dessa, få nöja sig med blott en och en half månads semester. Det borde väl här råda en viss likformighet emellan häradshöfdingarna och statens öfriga tjänstemän — en särskild sak blir naturligtvis alltid ledighet på grund af speciella uppdrag.

Hvad nu åter biträdena beträffar, är det ju gifvet att den utbildning, som är af så stort värde för den unge juristen, sätter honom hårdt på prof, och hans verksamhet sporras naturligtvis, då han känner, att ett stort ansvar lägges på honom. Men äfven här är det ju nästan alldeles olika mot förhållandet vid våra vanliga ämbetsverk. Om vi till exempel tänka oss en motsvarighet på det militära området, så, icke pröfvar man väl en underlöjtnants duglighet genom att låta honom göra majorstjänst, eller någon notarie uti ett ämbetsverk genom att man låter honom tjänstgöra såsom expeditionschef. Det kan väl således icke heller vara nödvändigt, att den unge juristen skall utöfva det ytterligt viktiga domareembetet för att man skall se, om han duger till domare, synnerligast om vi besinna, att blott en mindre del utaf dessa unga män stanna kvar på domarebanan. Men om än utbildningen för dem är af synnerlig nytta, gäller det dock här ett experimenterande med allmänheten, som icke kan vara hvarken lämpligt eller nyttigt. Så kommer det till exempel till domsagan en ung jurist, icke blott helt oerfaren i rättsskipningen, utan dessutom fullständigt obekant med förhållandena inom domsagan. Konungens befallningshafvande har därvidlag en ganska rik erfarenhet, såsom till exempel i afseende å behandlingen af vägmål, huruvida en väg bör anläggas eller icke. Det kommer en ung hofrättsnotarie till trakten, och han är fullkomligt okunnig om vägar i allmänhet och ännu mera okunnig om behofven i detta afseende inom den honom på förordnande anförtrodda domsagan, och häradsrättens utlåtande blir därefter. Får man däremot ett utlåtande från den ordinarie häradshöfdingen, som till punkt och pricka känner till förhållandet i detta afseende inom domsagan, har man där ett helt annat stöd, och följden blir då också oftast ett helt annat utslag. Jag erinrar mig, huru vid ett tillfälle den unge domhafvanden rättade sig efter nämnden och afslog en ny, mycket behöflig väg. Sedan kom målet åter ett år därefter, och då hade den ordinarie domaren själf handlagt ärendet och tillstyrkte vägen — han kände ju bättre förhållandena inom sin domsaga.

Nu kan man göra den frågan, om alla dessa unga biträden verkligen *behöfva* hålla ting på sätt de hittills gjort. Det är nog mycket

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

riktigt, som den föregående talaren nämnde, att i ämbetsverken låter det nog så: »Har han suttit ting? Huru många ting har han suttit?» och att det att hafva suttit en hel del ting anses såsom en stor merit. Men detta är ju en sak, som man skulle kunna komma ifrån, därför att det är ingen nödvändighet att hafva suttit ting för att sedan komma som notarie eller dylikt uti ett ämbetsverk. Om däremot inga andra finge sitta ting än de, som skulle utbildas till domare, vore ju redan mycket vunnet, ehuru jag icke kan förstå, hvarför de skola sitta ting för att pröfvas, då på alla andra områden tjänstemännens duglighet kan utrönas, utan att de förut pröfvats uti så höga tjänster inom administrationen.

Det har af båda de föregående talarne nämnts om det oaflönade arbetet och att staten borde betala detta. Men om man går till den tabell, som chefen för justitiedepartementet framlade i fjol, då det var fråga om häradshöfdingarnas aflöningsförmåner, och hvilken tabell var grundad på från häradshöfdingarna inkomna uppgifter, finner man, att dessa aflöningsförmåner voro tilltagna just med hänsyn till att bereda biträdena arfvode, och jag kan icke föreställa mig annat, än att tabellen var riktig, i hvilken form nu än aflöningen må hafva utgått.

I anledning häraf tillåter jag mig anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr Jonsson: Den fråga, som nu föreligger till behandling, är ingalunda en lätt fråga, utan det är ganska kompliceradt och svårt att i båda de afseenden, som beröras af frågan, kunna på ett lämpligt sätt tillfredsställa befogade fordringar på ändring. Men det har synts kammarens utskott vid behandlingen af denna fråga, att af medkammarens utskott frågan har behandlats med mycken varsamhet, och högre fordringar icke ställts i utsikt för att råda bot på detta, än som utan all våda böra kunna vara tillrådliga. Det är icke så farligt med hvad herr Wieselgren antydde genom den där passus om svårigheter för de extra ordinarie juristerna, ifall man skulle utsträcka tiden. När Göta hofrätt under en längre följd af år fordrat två års tjänstgöring, innan ett domareförordnande lämnats dessa unga herrar, borde det ej vara farligt, att de andra hofrätterna också toge efter det exempel, som nu mera Göta hofrätt uppgifvit, därför att de andra två nöjde sig med kortare tjänstgöring. Det lär också vara så — såvidt jag är riktigt underrättad — att villkoren för de extra ordinarie eleverna numera äro bättre i allmänhet hos domarne, än hvad de varit. Det hände förr, att till och med en sådan där extra ordinarie fick betala för att få utbilda sig praktiskt hos domare. Men den saken tror jag numera är helt och hållet öfvergifven, och det är oftast och kanske i allmänhet förhållandet, att de jämte fritt vivre få någon aflöning, om den också icke blir stor. Om man nu till hvad utskottet här ansett sig böra sluta sig till i fråga om antydningar från Andra Kammarens tillfälliga utskott lägger de synpunkter, som af andra talare här framställts — och de skola nog af vederbörande tagas i betraktande — tror jag, att kammaren med

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

goda skäl bör kunna bifalla utskottets förslag, hvartill jag för min del också yrkar bifall.

Herr Sjöcrona: De två första talarne ha anfört åtskilliga omständigheter, som nogsamt visa, att den nu föreliggande frågan ingalunda löses så lätt, som man kanske vid första påseendet skulle kunna tro. Jag skall tillåta mig att framhålla några andra synpunkter, men innan jag det gör, skall jag be att få fästa kammarens uppmärksamhet på det stilprof, hvarmed motionären inleder sin framställning. Det är af den märkliga beskaffenhet, att det icke bör lämnas alldeles oanmärkt. Och då jag antager, att kammarens ledamöter nu under brådskan att studera de hopade utskottsbetänkandena kanske icke alla tagit kännedom om det, skall jag be att få upplästa det.

Han börjar så: »Utan tvekan lär man kunna påstå, att det sätt, hvarpå rättsskipningen handhafves, i mycket hög grad inverkar på befolkningens moraliska halt samt aktning för lag och rätt». — Detta är ju alldeles rätt. — »Eftersom den stränga formalismen alltmera intagit hedersrummet uti rättsskipningen, tyckas våra underrätter nu mången gång vara till mera för att slita tvister än för att med ospard möda söka skaffa rättvisa åt förorättade, och många lära de ej vara, hvilka under någon längre tid nödgats bevista domstolsförhandlingar vid våra häradsrätter, som ej funnit, att sådana personer måst tillerkännas rätt, som förmått svänga sig och vränga sanningen, blott formerna iakttagits, trots det menigheterna och nämnderna, ja, nog äfven domarne icke kunnat värja sig för det bestämda intrycket, att den fällda parten hade den moraliska rätten på sin sida, ehuru han icke mäktade iakttaga formerna eller icke ville använda andra än fullt ärliga vapen till sitt försvar och därför, lämnad utan bistånd från domstolen samt måhända naiv nog att tro, det dennas högsta mål vid alla tillfällen ännu vore att tillse, det rättfärdighet blomstrade i landet, måste gå under för en klipsk och mindre rättrådig motståndare, helst sådana synas äga en för dem dyrbar rätt att i ganska stor utsträckning fara med osanning inför våra domstolar. Men huru skulle det väl kunna vara annorlunda, då till och med domare stundom synas uppfatta sina viktiga ämbeten såsom oaser i detta jordelifvets öken och såväl genast efter tillträdet som sedermera i stor utsträckning öfverlämna rättsskipningen åt andra. Nog ändra och stifta vi lagar, men att ställa så, att det förtroende, enhvar god medborgare borde hafva för domstolarna, återkommer hos vårt folk, det lär nog icke lyckas utan en rätt grundlig omstöpning af vårt rättegångsväsen, men medan goda krafter arbeta härför, torde dock en del synbarliga brister kunna afhjälpas, utan att stöta den juridiska ortodoxien alltför mycket för hufvudet». Och sedan fortsätter motionären någorlunda i samma stil.

Om man än icke med uttryck från tryckfrihetsförordningen vill säga, att detta stilprof innehåller lögnaktiga uppgifter, skall man väl kunna säga, att det innebär en vrängd framställning, och i hvarje fall är det väl ett högst ohemult angrepp mot vår högt aktade domarekår och mot vårt domstolsväsen, som, om det än såsom allt annat

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

här i världen kan vara underkastadt fel och svagheter, dock torde vara sådant, att intet land har bättre än vårt. Det synes mig kunna ifrågasättas, huruvida Första Kammaren bör uppmuntra en motionär genom att bifalla en framställning, som är grundad på en sådan motivering.

Emellertid skyndar jag mig att erkänna, att Andra Kammarens femte tillfälliga utskott, hvars betänkande Första Kammarens utskott biträdt, har affattat sitt betänkande med mycken hofsamhet och värdighet och, som vårt utskotts ordförande nyss sade, med varsamhet. Och jag vill ytterligare tillägga, att jag för min del i allt hufvudsakligt kan instämma i hvad Andra Kammarens utskott anfört. Men jag skall be att få fästa herrarnes uppmärksamhet på den föreslagna klämmen, äfven med äfventyr att möjligen anses vara formalist. Här föreslås en skrifvelse med begäran, »det Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning» — som det ju alltid skall vara naturligtvis — »taga i öfvervägande, *dels* huruvida icke den tjänstledighet. som de ordinarie häradshöfdingarne utan åberopande af laga förfall åtnjuta, må kunna inskränkas, särskildt då fråga är om förrättande af lagtima ting eller tingssammanträde». Nu förstår väl hvar och en, som vill tänka närmare på saken, att man icke kan korrekt och logiskt skrifva så: »den tjänstledighet, som de ordinarie häradshöfdingarne utan åberopande af laga förfall åtnjuta», när det icke finnes någon som helst bestämmelse om att häradshöfdingarne hafva rätt att åtnjuta så och så lång tjänstledighet, eller att hofrätt må medgifva dem så och så lång tjänstledighet. Då kan man väl ej tala om, att de äro i åtnjutande af tjänstledighet. Utskottet menar uppenbarligen, att häradshöfdingarne icke skall beviljas så lång ledighet — för annat än laga förfall och sjukdom — som de i medeltal fått åtnjuta åren 1903, 1904 och 1905, för hvilka utskottet meddelat uppgifter, som ju emellertid icke bestämdt innebära, att det varit så under alla andra år.

Om man nu tänker sig, att Kungl. Maj:t mycket väl förstår, att detta är meningen, vill jag fråga, huru i allt fall detta skall kunna praktiskt utföras. Icke kan man vinna målet därigenom, att det skulle föreskrifvas en maximitid för hvarje häradshöfding för åtnjutande af så beskaffad tjänstledighet. Det synes mig vara alldeles omöjligt. En häradshöfding kan ju hafva varit sjuk två månader af året, därefter behöfver han för att hämta krafter sex veckors ledighet under sommaren, hvilket ej kan anses vara alltför mycket, och sedan inträffar på hösten någon för honom ytterligt viktig enskild angelägenhet: dödsfall inom hans familj eller en annan af de mångfaldiga tilldragelser, som man kan tänka; skall då hofrätten vara tvungen att förvägra honom tjänstledighet, äfven om det finnes fullgiltigt skäl för att den skulle beviljas? Icke heller kunde det stadgas, att hofrätten skulle föreskrifva en oviss, för samtliga häradshöfdingar gällande årlig medeltid, öfver hvilken tjänstledighet ej kunde beviljas. Då måste hofrätten lägga upp ett konto för summering af den tid, häradshöfdingarne åtnjutit tjänstledighet. Det tal, som angifver denna tid, skulle sedan divideras med häradshöfdingarnes antal, och så snart man hunnit öfver maximum, skulle tjänst-

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

ledighet icke vidare få beviljas någon häradshöfding under året, om han än hade aldrig så giltigt skäl för sin begäran.

Skulle man aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t på grund af denna motivering, skulle den naturligtvis innehålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke hofrätterna skulle anbefallas att, vid meddelande af tjänstledighet för häradshöfding af andra orsaker än laga förfall och sjukdom, noggrant tillse, att sådan ej beviljas annat än på fullgiltiga grunder. Det är ju det enda man skulle skrifva i anledning af hvad som här är sagdt, och således borde man ju tänka på en återremiss till utskottet för att få en sådan skrifvelse till stånd. Men det lär väl ej vara skäl att nu i Riksdagens sista timme ifrågasätta en sådan. Skulle Första Kammaren besluta det, skulle ärendet återgå till Andra Kammaren, och det hunne väl ej slutbehandlas. Jag tror för öfrigt, att, då saken nu blifvit föremål för uppmärksamhet, den nog kommer att reda sig ändå.

Så kommer jag till den andra delen. Där begäres, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, »huruvida icke fordran på praktisk utbildning i domarekallet såsom vilkor för erhållande af häradshöfdingeförordnande må kunna i någon mån skärpas».

På sid. 10 säges: »Däremot vore det enligt utskottets förmenande önskvärdt, om häradsrätterna kunde befrias från att tjänstgöra som öfningsfält för det ej ringa antal unga jurister, som nu under någon tid innehafva anställning såsom biträden hos häradshöfding, men sedermera ej ägna sig åt domarekallet, utan i stället blifva tjänstemän inom landsstaten eller andra grenar af administrationen, advokater, bankmän eller dylikt». Ja, mina herrar, det kan ju låta sig sägas, men jag vågar påstå, på grund af en mycket lång erfarenhet, att det är synnerligen nyttigt för vår administration, att vi få inom förvaltningsområdena personer, som hafva något litet begrepp om huru det går till vid våra underdomstolar, och där fått mogna sitt omdöme vid bedömande af juridiska saker. Och jag tror, mina herrar, att vi kanske icke skulle vara så synnerligen belåtna, om vi vid förvaltningen skulle hafva uteslutande personer, som ej något inhämtat, huru vårt domstolsväsen är inrättadt, om man exempelvis skulle hafva landsekreterare, som aldrig hållit ett ting. Jag kan således icke instämma med utskottet i detta.

Utskottet säger också, att denna sak är mycket svår att ordna. Detta har utskottet sagt med den varsamhet, som jag själf erkänner att utskottet iakttagit. Men så säger utskottet, som herr Wieselgren fäste uppmärksamheten på, att *någon* förlängning af tjänstgöringen kanske dock kunde genomföras, och läser man vidare, synes att utskottet åsyftar, att, då nu tämligen allmänt tillämpas, att för domareförordnande fordras ett och ett halft års tjänstgöring, detta skulle höjas till två år. Ja, det tror jag också skulle kunna vara ganska lämpligt, att det i allmänhet iakttoges. När jag erhöll mitt första domareförordnande år 1862, hade alldeles jämnt två år förflutit, sedan jag aflade min hofrättsexamen. På den tiden var också inom skånska hofrätten den vanliga fordran två år, men det kunde hända, att någon fick förordnande efter kortare tids tjänstgöring, och det kunde

Om skärpta kompetensvillkor för erhållande af domareförordnande m. m. (Forts.)

också hända, att det dröjde längre, och så lär det väl äfven blifva i framtiden. Nu kunna emellertid fall inträffa, då det skulle blifva ytterligt svårt, om man skulle vara bunden af en ovillkorlig föreskrift om två år. Jag har själf erfarenhet af detta. Det hände mig år 1864 — jag hade då varit vice häradshöfding nära ett års tid — att jag sent en eftermiddag fick förordnande att resa ned och hålla ting följande dag 11 mil från Kristianstad. Domhafvanden hade insjuknat hastigt och hade hos sig endast en ung jurist, som visst då ännu icke fyllt 25 år, men i hvarje fall varit allenast några månader hos denne domare, så att han icke kunde ifrågakomma till förordnandet. Jag reste hela natten utan beställda hästar, men kunde ej hinna fram förrän klockan 11, så att tingsmenigheten fick stå och vänta en hel timme innan domaren kom. Den unge jurist, som då var biträde hos domaren och som jag då först lärde känna, var en mycket dugande och aktningsvärd ung man, och om han tjänstgjort hos domaren ett och ett halft år, kanske till och med något mindre, anser jag, att han mycket väl kunnat föreslås till förordnandet. Vore nu två års tjänstgöring regel, synes mig dock, att hofrätten ej borde vara så bunden däraf, att hofrätten i dylikt fall måste säga: vi kunna ej förordna denne, som ej tjänstgjort föreskrifven tid.

För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten på att vid universiteten numera mycket större anspråk ställas på juristernas utbildning än förr i tiden. Studierna bedrifvas på ett helt annat sätt, och fordringarna äro mycket större; dessutom innehåller den nya ordningen för juridisk examens aflägganden, att därför fordras, att man tjänstgjort hos domare eller rådstufvurätt eller i landsstat. Således det är sörjdt för att juristerna redan när de taga examen skola hafva inhämtat någon praktisk erfarenhet. Kan det vara skäl att under sådana förhållanden nu komma och stadga en särskild inskränkning? På grund af hvad jag förut anmärkt är det ju rent omöjligt att uppställa en viss tid, och kan man ej uppställa en viss tid, hvad är det då man skall säga? Det blefve väl, att hofrätterna ej böra gifva förordnanden utan att det föreligger giltiga grunder.

När nu så många betänkligheter förefinnas — och jag är fullt öfvertygad, att, sedan saken blifvit föremål för uppmärksamhet, hofrätterna skola låta sig angeläget vara att med ännu mera omsorg än hittills behandla sådana frågor — vill jag, med allt erkännande åt både Första Kammarens och Andra Kammarens utskotts betänkande, tillåta mig hemställa om afslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yrkade herr talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag därå.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Sjöcrona* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 76

Nej — 18.

Herr talmannen yttrade, att enligt öfverenskommelse träffad mellan talmännen, omröstningar jämlikt 65 § riksdagsordningen komme att vid kamrarnas sammanträden under morgondagen anställas öfver fyra af båda kamrarna godkända voteringspropositioner.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 12,54 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 16 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 9 i denna månad.

Anmäldes och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881;

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster; och

n:o 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående öfvergångsbestämmelser för tillämpning af lagen den 20 juni 1905 om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 98 föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, medgifver, att extra ordinarie professorn i meteorologi vid universitetet i Uppsala Hugo Hildebrand Hildebrandsson må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från professorsbefattningen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 4,300 kronor årligen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit att på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning,

att extra ordinarie professorn i meteorologi vid universitetet i Uppsala Hugo Hildebrand Hildebrandsson må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från professorsbefattningen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 4,000 kronor årligen.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 110;

Nej — 27.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 331, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 78 ja och 148 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 188 ja och 175 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med japropositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 21 föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att 1 § i förevarande förordning skall erhålla följande lydelse:

1 §.

Vid resa annorledes än med järnväg från Norge till Sverige öfver nedannämnda delar af gränsen vare det, med undantag för spelkort, hvilka äro underkastade såväl stämpelafgift som tull, samt brännvin och sprit jämte därmed beredda drycker äfvensom vin, för hvilka senare varor tull skall erläggas, medgifvet att af till införsel tillåtna, tull underkastade naturalster eller tillverkningar tullfritt och, hvad beträffar socker, jämväl skattefritt medföra följande mindre partier, nämligen:

a) då resa sker öfver de delar af gränsen, som äro belägna mellan gränsstationen i Mitandersfors i Värmland och gränsen mellan Värmland och Dalarne samt mellan Ljusnebäcken i Härjedalen och Frostvikens socken i Jämtland:

bröd, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
kaffe, alla slag, och kaffesurrogat, tillsammans 5 kilogram,
malt 10 kilogram,
maltdrycker, alla slag, tillsammans 5 liter,

risgryn 5 kilogram,
socker och sirap, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
spannmål, omalen, 40 kilogram,
» malen, 25 kilogram,
tobak, oarbetad och arbetad, alla slag, tillsammans 1 kilogram,
väfnader, alla slag, tillsammans 15 meter, dock icke utöfver ett sammanlagdt värde af 25 kronor, samt
andra varor till ett sammanlagdt värde af 20 kronor;

b) då resa sker öfver den del af gränsen, som är belägen mellan gränsen mellan Värmland och Dalarna samt Ljusnebäcken i Härjedalen, eller öfver gränsen mot Frostvikens socken i Jämtland och norr om denna belägna orter:
bröd, alla slag, tillsammans 20 kilogram,
fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
kaffe, alla slag, och kaffesurrogat, tillsammans 5 kilogram,
malt 40 kilogram,
maltdrycker, alla slag, tillsammans 10 liter,
risgryn 5 kilogram,
socker och sirap, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
spannmål, omalen, 150 kilogram,
» malen, 100 kilogram,
tobak, oarbetad och arbetad, alla slag, tillsammans 1 kilogram,
väfnader, alla slag, tillsammans 15 meter, dock icke utöfver ett värde af 40 kronor, samt
andra varor till ett sammanlagdt värde af 30 kronor.

Vid resa med järnväg öfver Riksgränsens station från Norge till Sverige vare enahanda tullfrihet äfvensom, beträffande socker, skattefrihet medgifven, som, enligt hvad ofvan stadgats, gäller vid införsel öfver den del af gränsen, hvarom ofvan under b) förmäles.

Där vara af resande medföres i större myckenhet, än ofvan stadgats, skall tull, och, hvad beträffar socker, jämväl sockerskatt, enligt hvad eljest gäller, erläggas för hela den af varan införda kvantiteten.

Afgiftsfrihet, hvarom i denna § sägs, gäller icke för varor, som i handelsafsikt införas vare sig för att i vanlig ordning försäljas eller för att utlämnas såsom ersättning för verkställdt arbete, ej heller för varor, som af handlande eller för handlandes räkning införas, såvidt de äro af de slag, med hvilka han idkar handel.

Resande vare, om tulltjänsteman eller tullbetjänt sådant fordrar, skyldig att, jämte uppgift om yrke och hemvist, aflämna en under edlig förpliktelse afgifven skriftlig försäkran, att de varor, han medför, icke införas i handelsafsikt, på sätt ofvan förmäles. Införas varorna icke för resandes egen räkning, skall sådan försäkran afgifvas af den, för hvilkens räkning de införas. Underlåter någon aflämna dylik försäkran, skola varorna i vanlig ordning tullbehandlas,

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit, att 1 § i förevarande förordning skall erhålla följande lydelse:

1 §.

Vid resa annorledes än med järnväg från Norge till Sverige öfver nedannämnda delar af gränsen vare det, med undantag för spelkort, hvilka äro underkastade såväl stämpelafgift som tull, samt brännvin och sprit jämte därmed beredda drycker äfvensom vin, för hvilka senare varor tull skall erläggas, medgifvet att af till införsel tillåtna, tull underkastade naturalster eller tillverkningar tullfritt och, hvad beträffar socker, jämväl skattefritt medföra följande mindre partier, nämligen:

a) då resa sker öfver de delar af gränsen, som äro belägna mellan gränsstationen i Mitandersfors i Värmland och gränsen mellan Värmland och Dalarne samt mellan Ljusnebäcken i Härjedalen och Frostvikens socken i Jämtland:

bröd, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
kaffe, alla slag, och kaffesurrogat, tillsammans 5 kilogram,
malt 10 kilogram,
maltdrycker, alla slag, tillsammans 5 liter,
risgryn 5 kilogram,
socker och sirap, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
spannmål, omalen, 40 kilogram,
» malen, 25 kilogram,
tobak, oarbetad och arbetad, alla slag, tillsammans 1 kilogram,
väfnader, alla slag, tillsammans 15 meter, dock icke utöfver ett sammanlagdt värde af 25 kronor, samt
andra varor till ett sammanlagdt värde af 20 kronor;

b) då resa sker öfver den del af gränsen, som är belägen mellan gränsen mellan Värmland och Dalarne samt Ljusnebäcken i Härjedalen, eller öfver gränsen mot Frostvikens socken i Jämtland och norr om denna belägna orter:

bröd, alla slag, tillsammans 20 kilogram,
fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
kaffe, alla slag, och kaffesurrogat, tillsammans 5 kilogram,
malt 40 kilogram,
maltdrycker, alla slag, tillsammans 10 liter,
risgryn 5 kilogram,
socker och sirap, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
spannmål, omalen, 150 kilogram,
» malen, 100 kilogram,

tobak, oarbetad och arbetad, alla slag, tillsammans 1 kilogram,
väfnader, alla slag, tillsammans 15 meter, dock icke utöfver ett värde af 40 kronor, samt
andra varor till ett sammanlagdt värde af 30 kronor.

Där vara af resande medföres i större myckenhet, än ofvan stadgats, skall tull och, hvad beträffar socker, jämväl sockerskatt, enligt hvad eljest gäller, erläggas för hela den af varan införda kvantiteten.

Afgiftsfrihet, hvarom i denna § sägs, gäller icke för varor, som i handelsafsikt införas vare sig för att i vanlig ordning försäljas eller för att utlämnas såsom ersättning för verkställdt arbete, ej heller för varor, som af handlande eller för handlandes räkning införas, såvidt de äro af de slag, med hvilka han idkar handel.

Resande vare, om tulltjänsteman eller tullbetjänt sådant fordrar, skyldig att, jämte uppgift om yrke och hemvist, aflämna en under edlig förpliktelse afgifven skriftlig försäkran, att de varor, han medför, icke införas i handelsafsikt, på sätt ofvan förmäles. Införas varorna icke för resandes egen räkning, skall sådan försäkran afgifvas af den, för hvilkens räkning de införas. Underlåter någon aflämna dylik försäkran, skola varorna i vanlig ordning tullbehandlas.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—25;

Nej—111.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 332, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 155 ja och 70 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 180 ja och 181 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 22, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att bestämmelserna under rubriken »*Aktiebref*» i 8 § stämpelförordningen skola erhålla följande lydelse:

Aktiebref i inländskt aktiebolag skall, innan brefvet af bolaget utgifves, förses med stämpel enligt följande grunder:

a) Aktiebref i nybildadt bolag skall förses med stämpel af 5 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda aktie lyder, eller, om brefvet utfärdats å två eller flera aktier, af det belopp, hvarå aktierna sammanlagdt lyda; dock att, ifall enligt bolagets beslut för aktie skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå aktien lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet.

b) Aktiebref, som eljest utfärdas, skall förses med stämpel af 10 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda aktie lyder, eller, om brefvet utfärdadts å två eller flera aktier, af det belopp, hvarå aktierna sammanlagt lyda; dock att, ifall enligt bolagets beslut för aktie skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå aktien lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet.

För aktiebrefs behöriga stämpelbeläggning svare ledamöterna i bolagets styrelse eller, ifall tillsynen öfver stämpelbeläggningen enligt bolagets beslut uppdragits åt en eller flere af dem, dessa ledamöter röstar,

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit, att bestämmelserna under rubriken »*Aktiebref*» i 8 § stämpelförordningen skola erhålla följande lydelse:

Aktiebref, som af inlänskt aktiebolag utfärdas, skall, innan brefvet af bolaget utgifves, förses med stämpel af 5 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda aktie lyder, eller, om brefvet utfärdats å två eller flera aktier, af det belopp, hvarå aktierna sammanlagdt lyda; dock att, ifall för aktie skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå aktien lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet. För stämpelbeläggningens behöriga fullgörande svare ledamöterna i bolagets styrelse eller, ifall tillsynen öfver stämpelbeläggningen enligt bolagets beslut uppdragits åt en eller flera af dem, dessa ledamöter.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—25;

Nej—111.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokolls-

utdrag, n:o 333, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 173 ja och 50 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 198 ja och 161 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 22, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att bestämmelserna under rubriken »*Lottbref*» i 8 § stämpelförordningen skola erhålla följande lydelse:

Lottbref i inländskt solidariskt bankbolag skall, innan brefvet af bolaget utgifves, förses med stämpel enligt följande grunder:

a) Lottbref i nybildadt bolag skall förses med stämpel af 5 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda lott lyder, eller, om brefvet utfärdats å två eller flera lotter, af det belopp, hvarå lotterna sammanlagdt lyda; dock att, ifall enligt bolagets beslut för lott skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå lotten lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet.

b) Lottbref, som eljest utfärdas, skall förses med stämpel af 10 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda lott lyder eller, om brefvet utfärdats å två eller flera lotter, af det belopp, hvarå lotterna sammanlagdt lyda; dock att, ifall enligt bolagets beslut för lott skall erläggass betalning med högre belopp än det, hvarå lotten lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet.

För lottbrefs behöriga stämpelbeläggning svare ledamöterna i bolagets styrelse eller, ifall tillsynen öfver stämpelbeläggningen enligt bolagets beslut uppdragits åt en eller flere af dem, dessa ledamöter

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit, att bestämmelserna under rubriken »*Lottbref*» i 8 § stämpelförordningen skola erhålla följande lydelse:

Lottbref, som af inländskt solidariskt bankbolag utfärdas, skall, innan brefvet af bolaget utgifves, förses med stämpel af 5 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda lott lyder, eller, om brefvet utfärdats å två eller flera lotter, af det

belopp, hvarå lotterna sammanlagdt lyda; dock att, ifall för lott skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå lotten lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet. För stämpelbeläggningens behöriga fullgörande svare ledamöterna i bolagets styrelse eller, ifall tillsynen öfver stämpelbeläggningen enligt bolagets beslut uppdragits åt en eller flere af dem, dessa ledamöter.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—71;

Nej—56.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, n:o 334, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 194 ja och 30 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 265 ja och 86 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran särskilda utskottets nästlidna dag bordlagda utlåtande n:o 1.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 147, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Herr *Bergström* afgaf en motion, n:o 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående en mellan Sverige och Tyska riket afslutad handels- och sjöfartstraktat m. m.

Denna motion föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att lagutskottets utlåtenden n:is 51—53 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 12,21 e. m.

In fidem
C. F. Vougt.